

IRK SINIFLAMALARI VE IRKLARIN OLUŞMASI

Irak veya yeni isimlendirmeyle biyolojik çeşitlilik : Birbirleriyle ilgisi olan temel insan grupları olup bu gruplar çeşitli fizik özellikleri bileşimleri yoluyla birbirinden farklıdırlar. Fiziksel yapıdaki farklılığı belirleyen genetik yapıdır.

Diğer bir tanımla ırk, belli bir bölgede yaşayan bazı kalıtsal karakterlerin belirlenmesinden sorumlu genlere aŗađı yukarı eŗit sıklıkla sahip bulunan bireylerin oluŗturduđu bir birimdir.

Tür ve Irk Kavramı

Taksonomide iki ayrı takson olarak değerlendirilen tür ve ırk kavramları farklıdır. Biyolojide önemli bir yeri olan tür taksonomik sınıflandırmada önemli bir taksondur.

Türün en iyi tanımlanmasını Mayr yapmıştır. Buna göre tür, cinsel ilişki kurduklarında üreyip çoğalabilme potansiyeline sahip grupların oluşturduğu bir bütündür.

Tür, kapalı bir genetik sistemdir, böylece bir türün temsilcisi diğer bir türün temsilcisi ile verimli bir cinsel ilişki gerçekleştiremezler. Ancak birbirlerine yakın olan bazı türler aralarında çiftleşebilirler ama bunlardan oluşan bireyler sonraki aşamada ne kendi gibi olanlarla ne de atasal kuşaktan herhangi birinin bir üyesiyle verimli bir birleşme gerçekleştiremezler ve bunlar arasında verimli bir üretkenlik söz konusu olamaz.

İrk kavramı kullanılırken çok dikkatli olunması gerekmektedir. İnsan gruplarını, göstermiş oldukları bazı biyolojik çeşitliliklere (varyasyonlara) bağlı kalarak sınıflara ayırmak bu kavramın temelini oluştururken, söz konusu özelliklerden hareketle insanları, çeşitli ard düşüncelere uygun biçimde sınıflandırma yapmak çok hatalıdır ve bunun adı ırkçılıktır.

Yeryüzünde farklı bölge ve iklimlerde yaşayan, farklı beden yapısı ve kültürlere sahip insan topluluklarının çeşitli alanlarda kurmuş oldukları ilişkiler, bunların birbirlerini çeşitli ölçütlere göre karşılaştırılmalarına olanak vermiştir.

İrk sınıflandırmalarında ilk bakışta göze çarpan özellik deri rengidir. Ancak sadece deri rengi insan grupları arasındaki ilişkilerin kurulmasında bir ölçüt olarak kullanıldığında ırkçılık yapılmaya başlanmaktadır.

BUGÜNKÜ İNSAN IRKLARININ OLUŞMASI:

Büyük alanların incelenmesi sonucu insan ırklarının sabit olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu grupların oturdukları yerler sürekli değişebilmektedir.

Bazı gruplar gelişirken bazıları ortama ayak uyduramayıp kaybolurlar. Diğer bütün canlı organizmalar gibi insanlar da sürekli bir değişim geçirirler.

Üçüncü dönem Homo sapiens dönemi olarak bilinir. Bu dönem bir çok ırkı ihtiva ederken bu ırkların nerede oluştukları ve çeşitlendikleri konusu henüz tartışmalıdır. İlk Homo sapiens'ler Avrupa 'da görünmüş olan Cro-Magnon ve Chancelade insanları olarak bilinir. Bunların kendilerinden önce yaşamış olan Neanderthal adamlarından türememiş oldukları savunulmaktadır.

Bir diğer görüşe göre ise Cro-magnonlar'ı Neanderthal'lerin bir alt grubu olarak değerlendirmektedir. Bunların Asya'dan geldikleri zannedilmektedir. Afrika ırklarına gelince bunların kuzey kaynaklı olduklarını gösteren göçler hakkında çok az bilgi vardır.

Bu durumda Asya ve Asya-Malezya bloğunu insan ırklarının büyük bir çoğunluğunun kaynağı olarak ele almak mümkündür. Avrupa, Amerika ve Afrika'da birden yada ikiden fazla ırk grubuna rastlanamaz. Buna karşın Asya'da dört tanesi bir arada bulunmaktadır.

Bu nokta bütün büyük ırkların çıkış noktası olarak kabul edilir. ırkların farklılaşması ve kıtalara yayılmasına zorlayan nedenler kesin olarak bilinmemekle birlikte, bazı araştırmacılara göre dördüncü zamanda çeşitli aralıklarla uzun rutubetli ve soğuk dönemler olmuş, bunların devamı sırasında kutup buzulları ve sıradağları üzerinde bulunan buzullar yayılma göstermişlerdir ki bu devirlere buzul devirleri denir.

Bu devirlerde Avrupa'da kıtanın Kuzey İskandinavya'dan Almanya'ya kadar bir buz tabakası ile örtülü olduğu belirtilmektedir. Asya'da da durum benzerdir ve geçilmesi güç sıra dağlar buzlarla örtülerek çok büyük engeller oluşturmuştur. Batıda İran ve Kafkas buzulları ile devam eden Himalaya buzul kütleleri kıtanın güneyini kuzeyinden ayırıyordu.

Pamir'de, bunların üzerine yayılan Altay buzulları Baykal gölünü örten buzullarla uzanıyor, kuzey bölgesini, doğu ve batıya olmak üzere ikiye bölüyordu. Burada doğuda Çin ve Mançuri batıda ise Sibiryaya yer almıştır. Bu üç bölgenin ayrılması insanlığın üç büyük stokunun oluşmasına neden olmuştur.

İran-Himalaya engelinin güneyinde, yapağı kıvrıkcık saçlı, koyu derili ve geniş burunlu, başları dolikosefal (uzun kafalı) eğimli gruplar farklılaşmışlardır ki bunlara güney adamları denilmiştir. Bu grup siyah ırkların veya Negroid'lerin ataları olarak kabul edilir.

Bu engelin kuzeyinde ve Altay'ın doğusunda brakisefal (kısa kafalı)'e eğimli,sert saçlı, sarımtırak renkli, orta derecede geniş burunlu Mongol ırklarının veya buna yakın ırkların ataları oluşmuştur. Bunlara doğu adamları (east homininiens'ler) denilmiştir.

Engelin kuzeyinde ve Altay'ın batısında Dolikosefal'e eğimli, dalgalı saçlı, açık renkli, düz burunlu gruplar yani batı adamları ortaya çıkmıştır ki bunlar beyaz ırkların öncüleri olarak kabul edilirler.

Bütün bu grupların kendi farklılaşma alanları yönünde dağılması bugün bilinen ırkları oluşturacaktı. Böylece coğrafyacıların dünyanın damı dedikleri Pamir, aynı zamanda insan gruplarının dağıldığı bir düğüm noktası da olmuştur.

Irkların farklılaşması ve bunları kıtalara yayılmaya zorlayan nedenler henüz kesin olarak bilinmemektedir. Bazı dönemlerde bazı ırklar yok olurken, istilacı diğer bazı ırklar ise yaşamlarını devam ettirmişlerdir.

İNSAN IRKLARININ EVRİMİ

Şimdiye kadar yapılan incelemeler sadece küçük bir bölümünü aydınlatmaya yeterlidir. Bu dönem Avrupalıların büyük yayılma dönemi öncesine aittir. Irkların başlangıçtan günümüze kadar olan değişimlerini izleyebilmek için daha çok belgelere ihtiyaç vardır ve sürekli izlenmesi gerekmektedir.

Genel kabul gören teoriye göre; insanlık bütünüyle ilkel küçük bir gruptan türemiştir. Bu grup üçüncü zamanda farklılaşarak özelleşmiştir. Bu konudaki bilgiler Güney Afrika fosilleri olan Australopithecien'lerin incelenmesiyle anlaşılmaktadır.

Bu incelemeler sonucuna insan evriminde üç basamak belirlemek mümkündür. Birincisi iki ilkel form tarafından temsil edilmektedir: Java'da yaşamış olan *Pithecanthropus erectus* ve Çin'de yaşamış olan *Sinanthropus pekinensis*'tir. Bu fosil insanların özellikleri modern insanlardan farklıdır.

Bu fosiller özel bir zoolojik grup içerisinde pre-hominiens (insan öncüleri) içerisinde yer alırlar. İkincisi; Avrupa'da pleistosen döneme karşılık gelen Neanderthal adamı devridir. Bu dönemde halen ilkel özellikler söz konusu olmakla birlikte homo genusuna dahil edilirler.

Neanderthal adamı hem erectus hem de sapiens özellikleri taşımaktadır. Ancak sapiens özellikleri ağır bastığı için günümüzde sapiens'lerin bir alt grubu olarak ele alma eğilimi ağır basmaktadır. Yani Homo sapiens neanderthalis olarak anılmaktadır.

Bazı bilim adamları Neanderthal insanının bugünkü durumuna ulaşabilmesi için bir evrimsel basamak olduğu görüşünü savunmaktadırlar. Filistin ve Irak'ta yapılan kazılardan ele geçen fosil buluntularına göre cro-magnon adamının Neanderthal'lerin Ortadoğu'da farklılaşan bir alt grubu olduğu savunulmaktadır. Ancak bazı kaynaklara göre Cro-magnonlar erken modern insan olarak gösterilmektedir.

Neanderthal'lerin çağdaşlarına Ortadoğu'da İsrail ve Irak'ta da rastlanmıştır. Bu insanların Üst Pleistosen başlarında Anadolu'da da yaşadıklarını gösteren fosil kemik ve taş aletlere de rastlanmıştır.

Ortadoğu Neanderthal'leri
Avrupa'dakilerden daha az özelleşmiştir.
İskelet yapıları ilkel anatomik özelliklerinin
yanı sıra modern insanlara da benzemektedir.
Ortadoğu'da Filistin, İsrail (Tabun, Jebel
qafze), Özbekistan (Teshik Tash mağarası),
Fas, Rusya (Kiik Koba), Kuzey Irak (Shanidar
mağarası) hem sapiens hem de
neandertal'ler için önemli buluntu yerleridir.

Homo Sapienslerin Anadolu'daki Genel Dağılımı

Anadolu'da Homo sapiens neanderthalis grubuna dahil edilen fosil buluntu Antalya Karain'de bulunan bir diş ile temsil edilmektedir. Ancak bulunan birçok paleolitik alet Anadolu'nun şeşitli yörelerinde bu insanların yaşadığına dair ipuşları vermektedir.

Buluntular; doğu'da Kars, batı'da İstanbul ve kuzeyde Samsunda yapılan kazılardan ele geçmiş olmakla birlikte, daha çok orta Anadolu'nun yukarı Sakarya bölgesi, Güney Anadolu'nun Antalya ve Hatay illeri çevresinde, Güneydoğu Anadolu'nun Malatya, Elazığ, Adıyaman çevresinde bol miktarda aletler ele geçmiştir.

Orta paleolitik kültürü sadece Neanderthal'lerin ürünü değildir. Ayrıca Türkiye'de ele geçen Neanderthal buluntularının yaşları henüz kesin olarak belirlenmemiştir.

ÜST PALEOLİTİK AVRUPA IRKLARI

Combe Capella ırkı:

Bu ırkın yayılma alanı Güney Avrupa ve Akdeniz kıyılarıdır. Bu ırkın özellikler, ultra (çok) dolikosefal, ileri derecede prognetizma var ve geniş burunludur. Kaş kemerleri cromagnon'lara göre daha ince ve kafatası daha basıktır. Çene çıkıntısı az belirgindir. Bu ırkın kafatası özellikleri günümüzdeki Akdeniz ırkına benzerlik göstermektedir.

Cro-magnon ırkı:

Bu ırkı temsil eden buluntular Avrupanın birçok yerinde ele geçmiş ve 40.000 yıla. Cro-magnon ırkının boyu oldukça uzundur (ortalama 1.80m). Dolikosefal (uzun) bir kafa yapısına sahip ve yüzü oldukça geniştir. Bu özelliklere göre kafada bir uyumsuzluk söz konusudur.

Kafa damı yüksek, alın kaş kemerleri üzerinde dik olarak yükselmekte, elmacık kemikleri belirgin ve kütlevlidir. Burun oldukça dar ve alından belirgin bir çukurla ayırmıştır. Göz çukurları geniş, basık ve dikdörtgene yakındır. Alt çene geniş ve kütlevlidir. Çene çıkıntısı belirgin, kafa kapasitesi büyüktür (ortalama 1400 cm. küp).

Bazı bilim adamlarına göre Cro-magnon ırkı bugün bile Avrupa halkı arasında temsil edilmeye devam edilmekte ve günümüzde Avrupa'da kafatasları açısından cro-magnon adamlarına benzerlik gösterenler vardır. Bu görüşü savunan bilim adamlarına göre Nordik ırkının bir alt ırkı olan dolikler Cro-magnon özelliklerini belirgin bir şekilde taşımaktadırlar.

Grimaldi ırkı:

Bu insanların boyları yaklaşık olarak 1.55-1.60 m. arasındadır. Bacaklar uyluk kemiklerine, ön kollarda üst kol kemiklerine oranla daha uzundurlar. Alt taraflar uzunluk açısından üst taraflardan daha uzundurlar. Bu oranlar bugünkü zencilerin oranlarına yaklaşmaktadır. Zenci özellikler, kafatasında da gözlemlenmektedir. Kafa hacimli aynı zamanda oldukça uzundur (aşırı dolikosefaldir).

Kafatasına üstten bakıldığında düzgün eliptik bir şekil gösterirler. Parietal çıkıntılar yok gibidir. Mastoid çıkıntılar küçük, yüz geniş fakat yüksek değildir. Göz çukurları geniş, alçak hemen hemen dört köşelidir. Burun kök tarafından çökük ve çok geniştir. Çene çıkıntısı az belirgindir. Kafanın ve yüzün birçok özellikleri Negroid özellikler göstermektedir.

Chancelade ırkı:

Bu ırkın boyu kısadır, ortalama 1.55 m. boyundadır. Bu özelliği ile Cro-magnon insanından ayrılır. Kaş kemerleri çok az belirgin, alın bombeli ve geniştir. Parietal çıkıntılar oldukça belirgin, mastoid çıkıntıları gelişmiştir. Önden bakılığında kafa damının orta hattında tümseklik oluştuğu görülür. Yüz çok yüksek, elmacık kemikleri belirgindir.

Göz çukurları büyük ve yüksek, burun çok uzun ve dardır. Vücutun üst tarafı nispeten uzundur, bu uzunluk günümüz beyazlarının hatta zencilerinkinden fazladır. Uyluk (femur) kemikleri bugünkü Avrupalılarinkinden daha fazladır.

Günümüz Avrupa Irkları

Avrupa'daki insanları beş temel ırka sınıflandırabiliriz: Nordik, Doğu Avrupa (Doğu Baltık), Alpin, Dinarik ve Akdeniz ırkları'dır.

Nordik ırkı:

Bu ırk Baltık denizi ve Kuzey denizi çevresinde yayılmıştır. Boy ortalaması 1.73 m. kadardır. Omuzları geniş, deri rengi pembe-beyazdır. Baş dolikosefal, yüz uzun ve alın geriye doğru kaçıktır. Kaş kemerleri hafif tümsektir. Menton (çene) çıkıntısı kuvvetli ve belirgindir.

Burun dar ve yüz daima öne doğru bir çıkıntı yapar. burun sırtı düz veya hafif dış bükeydir. Kafa iki yandan basıktır. Bacaklar, yüz ve boyun hem ince hem de uzundur. Alt tarafın göreceli uzunluğu fazladır.

Doğu Avrupa (Baltık) Irkı:

Bu ırkı yayılma alanı Baltık denizinin doğu kıyılarıdır (Orta Avrupa, Polonya, Rusya'nın Avrupa'ya yakın olan kısımları). Boy ortalamanın üzerindedir (1.66-1.69 m.). Vücut geniş ve kütlevidir, kemikler karakteristik bir şekilde kalındır. Omuz görece büyük ve geniş, eller, bacaklar ve ayaklar kısa, baş brakisefal (kısa)dır.

Yüz geniş ve kemikli, elmacık kemikleri çıkıktır. Yüz kare şeklinde, çene kütleli ve geniş, üst çene alt çeneden önde yer alır. Gözler küçük ve iç açıları arasındaki aralık diğer Avrupalılardan daha fazladır. Burun kökü basık, burun sırtı içbükeydir.

Alpin Irkı:

Bu ırk Avrupa'nın batı ve orta bölgelerinde bulunmaktadır. Fransa'nın merkezi, İsviçre, Kuzey İtalya, Güney Almanya, Avusturya ve Çekoslavakya Alpin ırkının en sık görüldüğü yerlerdir. Boy kısadır yaklaşık 1.63. m. kadar, vücut oldukça bodurdur.

Ayaklar ve baldırlar kısa ve kalındır. Diğer Avrupa topluluklarına oranla en dar pelvis'e sahiptirler. Baş yuvarlak (Brakisefal bazen mezosefal), yüz orta genişliktedir, yani yuvarlak bir yüz yapısına sahiptir. Alın dik ve kubbemsidir. Burun kısa ve yassıdır. Burun sırtı düz yada iç bükeydir.

Dinarik Irkı:

Bu ırkın yayılma alanı Batı Balkanlar, Arnavutluk ve Karpat'lardır. Boy Nordikler'de olduğu gibi uzundur. Bacak uzunluğu nispeten fazladır, fakat kollar diğer Avrupa ırklarına oranla en kısa olanıdır. Kafa brakisefal (kısa) ve kafa arkası (occipital) oldukça düzdür.

Occipital kemik ensenin bir devamı gibidir. Baş yüksek, yz dar ve uzundur. Çene ucu Nordiklerinkinden daha yuvarlak, aln Nordiklerinkinden daha geniş ve yksektir. Gzlerin üzerinde tvmsekler vardır. Burun kemiği çıkıntılıdır.

**Avrupa Irklarının
Oluşumuna İlişkin Bazı
Görüşler**

H.V.Vallois'e göre Paleolitik dönemin sonuna doğru Avrupa'da Cro-magnon ve Chancelade olmak üzere iki ırk yer almaktadır. Bunların her ikisi de dolikosefaldirler. Cro-magnon adamlarının dolikosefal Nordik'ler arasında devam ettiği ve Chancelade ırkının Akdeniz ırkında devam ettiği bu bilim adamı tarafından savunulmaktadır.

Farebach, bugünkü Akdeniz ırkının üst Paleolitik dönemde Akdeniz havzasında geniş bir yayılma alanı gösteren Cop-capella insanların yerel bir evrimleşme sonucunda oluşabileceklerini savunmaktadır.

Farembach Üst Paleolitikte Avrupa'da üç ırkın var olduğunu ileri sürmektedir.

Bunlar; Cro-magnon yani orta uzunlukta kafa yapısına sahip olan insanlar, uzun kafalılar ve yuvarlak kafalı ırklardır. Bu bilim adamına göre Cro-magnon ırkı bugünkü Avrupa ırklarının kaynak ırklarından birisidir ve Üst Paleolitik'te Avrupa'nın temel ırkı durumundadır.

Testut, Chancelad'ların Eskimoların atası olduğu görüşünü savunur. Prehistorik buluntulardan anlaşılacağı gibi Chancelad iskeletleri ile Eskimoların ortak özellikleri bulunmaktadır. Ancak Baas ve Chamberlain gibi bazı araştırmacılar Eskimoların kökeninin Kuzey Amerika'da olduğunu öne sürmektedirler.

L.S.B. Leakey ise Grimaldi insanların Comp-capella insanlarına bağlanması gerektiği e Avrupa'ya zenci göçü olmadığını savunmaktadır. Leakey Cahancelade'la ilişkin, bu ırkın gerçekten Eskimolar ile ortak özelliklere sahip olduğunu ve her iki grubun kültürleri arasında bağlantı olduğunu savunurken, Chancelade'lerin Magdalanien'de yaşadıklarını ve bu kültürü ürettiklerini belirtmekte.

Ayrıca Magdalanien kültürle birlikte bulunmuş olan kafataslarının çoğunun Eskimolara özgü özellikler taşımadığını dolayısıyla bu kültürü oluşturan kişilerin çağdaş eskimolarla aynı ırka dahi etmenin yanlış olacağını savunurken, belki de chancelade kafataslarının magdalanien kabilelere ait olabileceğini ve Eskimolar'ın da zamanla homojenliğini kaybederek bu kökenden gelmiş olabileceğini savunmaktadır.

Georges Poisson, Üst Paleolitik Avrupa ırklarını Cro-magnon, Combe capelle, Grimaldi, ve Chancelade olmak üzere dört ırkta incelemeyi savunmuştur. Bu bilim adamı Cro-magnon ırkının etkisini Kuzey Afrika'da dahi gösterdiğini savunur. Poisson Grimaldi ırkının yayılma alanının Batı Avrupa ve Kuzey Afrika olduğunu ileri sürmektedir.

Aynı bilim adamı Grimaldi ırkının Negroid'lerden oluştuğunu ancak bu ırkın Avrupa'da etkili olmayıp eriyip gittiğini savunurken, bunların Avrupa'da önemli bir rol oynayamamalarının başlıca nedeninin iklim koşulları olduğunu söylemektedir. Poison, Chancelade ırkının Sibirya kökenli olduğunu, Akdeniz ırkının ise göç yoluyla geldiği görüşüne katılarak buna Combe-capelle örneğini vermiştir.

Werner'e göre Nordikler Cro-magnon ırkının temsilcileridir. Saller'e göre ise Avrupa'nın modern ırkları ile Eski Avrupa ırkları arasında bir ilişki olduğunu ve Cr-magnon ırkını Akdeniz ırkına bağlamaktadır.